

mivel a megélhetés Kentben, különösen Margateben sokkal olcsóbb, mint Liverpoolban vagy Yorkban, ami azt jelenti, hogy az ideküldött munkanélküliek és családjaik sokkal kevésbé terhelik meg az ország költségvetését.

Margate utcáin örömmel láttam angol, lengyel, román és orosz nyelvű utcai feliratokat arra vonatkozóan, hogy hová tegyük az üres üvegeket. Az éjszaka csendjét állandóan rendőrségi szirénák törlik meg. Nagy-Britannia mindazonáltal mégsem fedledezett meg Margate-jéről. Újabbán saját külön Tate Galleryvel büszkélkedhet, amit azért építettek, hogy felturbózzák a város arculatát, és vonzóvá tegyék a turisták számára. És a város kezdi a feléledés jeleit mutatni. Bár a legkevésbé sem emlékeztet már arra a népszerű fürdőhelyre, ami egykor volt, sokan vannak, akik nem felejtették el, hogy itt van Anglia egyik legjobb tengerparti strandja. Túl sok fürdőzőt persze nem lehet ott látni, legfeljebb indiai családokat néha a hétvégeken vagy más munkaszüneti napokon. Tetőtől talpig felöltözve ott álldogálnak térdig a vízben egy-két óra hosszat, és könnyed nyári társalgással múlatják az időt. Még egy kis eső sem téríti őket vissza a partra.

A Margate-en tett legutóbbi látogatásom során láttam egy csapat fiatalot, akik műanyag bútort pakoltak le egy teherautóról, és kihordták a homokos partra a zuhogó esőben. Amikor befejezték a három asztal és a tucatnyi műanyag szék kirakását, kihozták és felállították egy sátrat, és barbecue-t kezdtek sütni alatta. Pár órával később, amikor a vasútállomás felé indultam, miután végigsétáltam a part mentén a Botany öböl, a dorbézoló ifjúság befejezve a piknikezést, éppen felpakolta a műanyag bútorokat és a sátrat a teherautóra. Elégedett arcukról azt lehetett leolvasni, hogy a buli jól sikerült, a rossz idő ellenére is. Az üres sörösüvegekkel teli szatyrokat is felpakolták. Mindent magukkal vittek a jókedvüket és a szemetet is.

A piknik láthatólag sokkal fontosabb angol találmány, mint a Bickford-zsinór. Az angolok

szeretik a pászitjaikat, vagy még inkább megvan az a szokásuk, hogy pedánsan vigyázzanak a pászitjaikra, ami eredeti fomája a viszonzásnak, amiért az anyatermészet megengedi, hogy időnként letelepedjünk a fűbe a parkokban meg az erdőben, és élvezettel elfogyasszuk a vajaskenyereket, a szendvicseinket. Ha vajaskenyeret mondok, pesze nem az orosz „butyerbrod”-ra gondolok, amely német eredetű kifejezés az igazi szendvicse, amely feltalálójáról, Lord Sandwichról kapta a nevét, aki szenvedélyes kártyajátékos lévén sajnálta külön étkezésekre feccsérelni az idejét. Ezért aztán a személyzete szendvicseket készített neki: egy szelet húst téve két kenyér közé, amit ehetett úgy, hogy nem kellett felkelnie a kártyaasztaltól.

Bármennyire igyekeztem is kerülni a gasztronómia témáját, valahogy csak rámtukmálta magát. Lord Sandwich eredeti szendvicsei elég raffináltak voltak, kenyérből és egy szelet hideg pulykasültből álltak. Az angolok táplálkozástani „találékony-sága” ebből azóta valami kulináris viccet csinált. Ha a szendvicsefogyasztás statisztikájába betekintést lehetne nyerni, az első helyen feltehetőleg a szendvics chips-szel, burgonyaszirrommal szerepelne – ami az angol gyerekek kedvenc eledele. A magam részéről az első látogatásom óta egy tradicionálisabb, de manapság már kevésbé divatos változatot kedvelek: a Marmite szendvicset uborkával. Évek óta mégis a currys csirke rizzsel lett az angolok többségének különleges kedvence. Sajnos az én anyósom ilyet sosem készített. Az igazat megvallva mást se nagyon, általában nem sokat törődött az evéssel. Igazán fontosnak a jótékonykodást tartotta. És etekintetben is elég tipikus képviselője volt az angol középosztálynak. Amikor már ő maga sem volt igazán fiatal, körbeautóztott a Temze-parti Waltonban, és olcsó ételt osztott olyanoknak, akik nála idősebbek voltak, és betegségük ill. agg koruk miatt házhoz voltak kötve. Ezt a tevékenységet, amelyben a ködös Albion lakosainak tízezrei vesznek részt, kissé ironikusan úgy emlegetik, hogy *Meals on Wheels*. Amikor Olive

Sharp már nem tudott autót vezetni, és maga is ágyhoz volt kötve, ifjabb nyugdíjasok hordták neki az olcsó meleg ételt.

Az „angol álom”

A kölcsönös segítség „iparága” sokkal fejlettebb Angliában, mint bármelyik más európai országban. Minden angol faluban és kisvárosban ott vannak az idősek klubjai. Egy angol úr vagy hölgy nem szűnik meg társaséletet élni, míg a halál el nem választja a társaságától. Amíg élnek, élnek a társas életüket, segítséget nyújtanak vagy kapnak másoktól, bingóznak és figyelemmel kísérik kedvenc tévésorozataik szereplőinek kalandjait.

Az angolok amíg élnek, utaznak. Nem kell, hogy ez hosszú út legyen. Anyósom, Olive jót akart, amikor egy nászutat adott nekünk ajándékba. Egy olyan utazási irodánál foglalta, amely idős embereknek szervezett utakat. Így aztán egy egész hetet tölthettünk ifjú feleségemmel egy Skóciát beutazó buszon angol nyugdíjasok kedélyes és örömteli társaságában. Bár mindannyian 40-50 évvel idősebbek voltak nálunk, épp annyira kedvüket lelték a látnivalókban, mint mi, fiatalok. Ma, 25 évvel később, amikor már a saját nyugdíjas éveim is kezdenek megjelenni a láthatáron, egyre gyakrabban gondolok ezekre az angol nyugdíjasokra. Mindenki hallott már arról, mi az „az amerikai álom”, még senkit nem hallottam „az angol álomról” beszélni. Ki tudja, lehet, hogy „az angol álom” a vidám, boldog öregség, élénk társasérettel és sok utazással. Minden esetre, ha választhatnék, hogy hol éljem le öreg napjaimat, Ukrajnában-e vagy Angliában, azt hiszem, az utóbbit választanám. De még mielőtt ennek elérkezik az ideje, igyekszem minél többször ellátogatni Nagy-Britanniába, hogy egyre ügyesebb legyek az ezt a nevet viselő puzzle-nak minél áttekinthetőbb, bár kétség kívül komplex képpé való összeillesztésében.

KARÁDI ÉVA FORDÍTÁSA

STEPHAN ENTER

Perem

Norvégia, júniusban

ENTER, Stephan
Perem
Gondolat, 2015
(megjelenés előtt)

Nem elégednék meg a szem látván – de Norvégia, júniusban, erre a bibliai bölcsességre is rácafol. Mert az újabb és újabb makulátlan hegyláncok és a ki tudja hányadik szikrázó víztükrök után egyszerűen lehetetlen volt még többet befogadni, pláne, hogy az ember egy roskatag Ford Taunusban kacskaringózott a parton észak felé, elhagyott országutak, végeérhetetlen alagutak és fjordokon bóbiskoló kompok szűnni nem akaró váltakozásában. És ő bele akarta vetni magát; arra vágyott, hogy kellően felkészült – vagy legalább kötelességtudó – érzékekkel lankadatlanul magába szívja minden látkép minden részletét. S aztán, már túl a sarkkörön, útjuk végcélja: a Lofoten-szigetek. Amikor a kikötés után megvette a térképet – ugyanezt a világoskék, halvány foltokkal borított térképet, amelyet most kisimított –, rögtön az iskoláskora jutott eszébe. Mert igen, pontosan ilyenek rajzolta a füzeté

hátuljába a mesebeli földrészeket, gyerekfejű ilyenek képzelte a szigetbirodalmakat: itt is, ott is hegyekké csúcsosodó szigetek és félszigetek, a partvonalak, akár egy kirakós játék darabjai. Marten Toonder-föld, jegyezte meg Martin már a Bodóból kifutó hajón, és ezzel fején találta a szöveget; tényleg mintha olyan rajzoló keze műve lett volna, aki bizarrabbnál bizarrabb formákban leli örömet.

Aztán ott volt a fehér éjszaka. Izgatottan várta, de hamar kiderült, hogy nincs benne semmi különös. Két nap alatt hozzá is szoktak, és szemmaszkkal, füldugóval (éjjel-nappal vijjogtak a sirályok) remekül tudtak aludni, főleg hogy alig álltak a lábukon az egész napos gyaloglás és mászás után. Csak utólag, a visszaúton döbrent rá az egész furcsaságára, amikor Vincent és ő egyhuzamban tettek meg nyolcszáz kilométert délnek, Svédországban.

A heteken át tartó szüntelen nappali világosság után egyszer csak kobalt-színbe fordult az este, ők pedig nem győztek álmélkodni, hogy lehet ennyire sötét – meszeszerű érzés volt, megsejtették belőle, milyen áhítatos félelem foghatta el az ősembert egy-egy napfogyatkozás láttán. Ugyanekkor történt, hogy amikor Svédország közepe táján megpillantották a Balti-part első nagyobb lombos fáit – terebélyes tölgyeket, nyárfákat –, szabályosan fellélegzett a látványtól. És sehohol egy szúnyog, jutott eszébe; egy egész hónapra át nem talált magán csípést, de még csak nem is látott szúnyogot, pedig néha huszonöt foknál is melegebb volt, ami megint csak hihetetlennek tűnt, ott fenn északon. Lotte, akinek a *Soba többé alvás* lapult a hátizsákjában, komédiásnak és lekvár alaknak titulálta Alfred Issendorffot.

De a Lofoten esszenciája mégiscsak a fény volt. Ez az, amit sosem fog elfelejteni: a gyöngéd, titokzatos, ugyanakkor tömény mélabúval teli fényt, amely késő esténként a világra telepedett. Régi festményeken, a *Delft látképén* látni ilyesmit, csak ez a fény még áthatóbb volt, még kiterjedtebb. Nem sokkal az elutazásuk előtt, kívárva, hogy laposan süssön a nap, több tucatnyi fotót készített Værøy lángoló sziklaszigetéről, amely nagyjából délre esett moskenesøyai tanyájuktól, egy Å nevű halászfalutól. Hazaérve aztán kiderült, egyik kép sem közelíti meg az emlékeket.

A Lofoten nem tartozott a szokásos mászóhelyeik közé; rendszerint a svájc-i Alpokra vagy a Dolomitokra esett a választásuk. De ők – talán az egy Vincentet kivéve – nem is voltak afféle megszállott alpinisták, akik minden útjukban csak felkészülést látnak, előjátékot a majdani nagy Himalája- és Andok-expedíciókhoz. Szó se róla, a világ minden hegymászójával együtt ők is magukévá tették az „akkor jó, ha fáj” alapelvét – vagy mindenesetre vallották, hogy a fizikai megpróbáltatás tisztítólag hat a személyiségre. De egyikük sem hirdette fennhangon, hogy néhány elhalt ujj nem nagy ár, ha az ember ott állhat egy nyolcezeresen. Jóllehet kimondatlan maradt, de Paul számára sosem volt kétséges, mi a közös bennük: a vágy, hogy megmerítkezzenek a fényben és a jó levegőben, nagyfeszültség alá helyezték a testüket, és a velejükhöz áthassa őket a létezésük tudata; ez a tapasztalat sehohol nem áthatóbb, mint a hegyek kulisszái előtt; talán mert olyan erősen érzékelte az emberrel, milyen nevetségesen sérülékeny, és újra meg újra éreztetik vele, hogy sosem lesz több jelentéktelen nézőnél.

Ahogy ott járták a vidéket – maréknyi ember, akik, ha nincs ez a közös kedvtelésük, aligha ismerték volna meg egymást. Ahogy ott járta a vidéket – abban a bizsergető, retekiszagú szélben, amely egyenest a sarkvidékről fúj, az alatt a makulátlan ég alatt, amelyen sehohol egy kondenzcsík, és makkegészségesen, szájában egy fűszál vagy az olvadékvíz ízével, és hozzá a mindent merés ujjongó érzése a szívében, a bizonyosság, hogy így sétálhatna át Európa valamennyi hegyén!

Utólag valaki megkérdezte, hogy jutott eszükbe éppen a Lofoten, és ő nem tudott azonnal felelni. Talán egyikük meglátott egy fotót a fagyos tengerből kiálló cápafogsorokról – egy gigászi állkapocs-kövélet. Azt sem tudta igazán megmagyarázni, miért élvezte ott a mászást úgy, ahogy sehohol másutt. A veszély izgalma, ami olyan kivételessé teszi a hegymászást, mert aki erre a hobbira adja a fejét, kénytelen túltenni magát azon a körülményen, hogy némelyeknek, másoknak, az életükkel kell fizetniük – itt éppen ez hiányzott: a Lofotenen akkor sem fagyott meg az ember, ha eltévedt, itt nem kellett lavinától tartani. Talán a különös párosítás tette: hogy havas hegyek emelkedtek ki közvetlenül a tengerből. Vagy, ki tudja, végső soron a társaság összetételén is múlhatott.

Leengedte a térképet, és kitekintett. Egy felhő tolakodott be a nap elé, hogy elbitorolja fénykoronáját. Észrevette, hogy a hüvelykujja körmét bele nyomta a térképbe. Milyen lenne ott most? S miközben a térképet szorongatva nézett kifelé az ablakon, ahol a vonat lökeshulláma fűcsomókat és apróbb cserjéket lökött félre a sínek mellől, a sok-sok emlék közül előlépett egyetlenegy.

Aznap szélcsendben másztak. Három szomszédos csúcs volt a cél, amelyek úgy sorakoztak egy gerincen, mint a kerítésoszlopok. (Böngészni kezdte a térképet, és egyik-másik név még rémlett is neki – Reinebringen, Veinstinden –, Martin persze ma is betéve tudná mindegyiket.) Egyik oldalon, lent a mélyben a tenger nyúlt el tompa csillogásban úszó vizével, ahonnan foszlányokban még éppen felhallatszott egy halászhajó töfögése, a látóhatáron pedig, jó száz kilométerrel távolabb, mint messzi felhők, a norvég szárazföld hegyei derengtek. A másik oldalon, az óceán felől, Moskenesøya csendbe bozult katedrálisai álltak csatarendben.

Aznap az egész csapat ott volt; az ő négyesük, amely autóval tette meg az utat, és még tizenegy társuk, akik egy héttel korábban érkeztek Oslóból, vonattal. Olyan könnyedén ment a mászás, és annyi piros T-t láttak az útjukat szegélyező köveken, hogy lassan kezdték magukat turistának érezni, és aztán ripsz-ropsz – de hát mikor nem így ment? –, már ott is álltak az első hegy tetején.

Amilyen szeszélyesek és szövevényesek voltak a visszatérő álmai, olyan egyértelműek és körülhatároltak maradtak emlékezetében ennek a lofoteni napnak a részletei – mintha a táj szerkezete az észlelésre is rányomta volna a bélyegét. Arra is emlékezett, hogy valaki lovaglóülésben pózolt a hegygerinc legélesebb részén, és kijelentette, hogy egyik golyója most a Skandináv Táblához, a másik pedig az Atlanti Lemezhez tartozik; hogy körbejárt egy csomag Digestive keksz, amiből az orra előtt happolták el az utolsó darabot, és hogy jót derültek az egy szem elsőéves távcsövén, egy ólom súlyú, háború előtti modellen.

Kis ideig még ténferegtek odafent; percek alatt alig hallatszott más nesz, mint a kamerazárak kattanása. Vincent nekidöntötte a hátát egy kagylókék sziklának, és a hátizsákja szíján babrált a zsebkesével. Lotte elkérte a kukkertet és hozzá a térképet is, majd miután minden oldalon körülkémlelt, kijelentette, hogy az a „dög” tényleg többet nyom, mint az összes csomagja együttvéve, viszont fantasztikus vele a kilátás. „Ivásról nem megfélemleni, gyerekek”, szólalt meg tanítóba hangon Martin, és odadobott neki egy langyos vizet teli kulacsot. És emlékezett, hogy valaki most sem állta meg egy „igen, apu” nélkül, mire kitört a vihogás, és Martin persze megint ráharapott, nekiállt vörös fejével védekezni. Martin sokszor érezte magát sarokba szorítva; hogy miért, azt senki sem tudta; talán a magára vállalt szervezői szerep miatt – ami ellen pedig senkinek sem volt kifogása. Rejtély, hogy miként kanyarodott oda, de a következő pillanatban már azt fejtegette nekik (kissé hebegő hangon, de amúgy is volt benne valami egy ketreche zárt állatból), hogy őt nem érdeklik az anyagiak; igaz, hogy professzor akar lenni, de abban még nincs semmi anyagi. Ha jól meggondolja, egyetlenegy anyagi vágya van, és az egy szép ház – a tengerparton. Egy vidéki ház, igen, ez az egyetlen dolog, mert különben nagy ívben tesz a sok kacatra, nem érdeklik sem az autók, sem a drága órák, sem a pénz, se semmi, csak egy szép nagy, tengerre néző ház, amiben ellakhat.

– Szólsz majd, ha összehoztad? – kérdezte Vincent, majd összecsukta a zsebkesét, és magához vette valakinek a távcsövét.

– Hogyne – felelte éles hangon Martin. – De csak ha megígéritek, hogy eljöttök.

– A magam részéről igen – válaszolt Paul elsőként. Sajnálta Martint, mert mindig ez lett a veszte: senki nem pécézte ki, senki nem akart belőle bolondot csinálni, de ő azt gondolta, hogy igen, és ezért körülményes védekezésbe fogott, amivel pontosan azt érte el, amit annyira szeretett volna elkerülni. Paul felállt, és szétárt ujjait a nap elé tartotta; az a kép tárult a szeme elé, amellyel már annyiszor megajándékozták a magaslatok (mert a völgyekből nem lehetett ilyesmit látni, csak hegymászók értették meg mindjárt, mire gondol): a hegyek mint hullámok, tovagördülő, fehér tajtékú hullámok – kőből, vagyis ósidőkből valók –, és a tarajuk felett a pilleként verdeső jelenlétével. Igen – így gondolta ott tágra nyílt szemmel –, így töppedsz össze cseppe a hullámtörésben. S hirtelen arra vágyott, hogy valaminek vagy valakinek hálás lehessen ezért a tájért: hogy úgy tárul fel előtte a világ, mint egy frissen feltört kincsesláda – zafirtavakkal, smaragd völgyekkel. Ezt a gondolatot keresztelte Lotte mondata: – Ilyen boldogok már soha nem leszünk többé.

(regényrészlet)

FENYVES MIKLÓS FORDÍTÁSA